[২০০৮] ২ এছ. চি. আৰ. ৮৭৭

দ্য অৰিয়েণ্টেল ইনছুৰেন্স কোম্পানী লিমিটেড

বনাম

সৰুমাই গগৈ আৰু অন্যান্য

(২০০৮চনৰ দেৱানী আপীল নং ১২৬৯)

ফেব্ৰুৱাৰী ১৪, ২০০৮

[ন্যায়াধীশ এছ. বি. সিনহা আৰু ন্যায়াধীশ ভি. এছ. চিৰপুৰকাৰ]

শ্ৰমিক ক্ষতিপূৰণ আইন, ১৯২৩- ধাৰা নং ৩- ক্ষতিপূৰণ- কৰ্মৰত অৱস্থাত এজন চালকৰ মৃত্যু- বাহনখনৰ সৈতে চালক নিৰুদ্দেশ হোৱা- বাহনখনৰ সৈতে পলায়ন কৰাৰ বাবে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে অপৰাধমূলক গোচৰ ৰুজু- সাত বছৰ ধৰি বিচাৰি পোৱা হোৱা নাই- পিতৃ-মাতৃয়ে তেওঁৰ মৃত্যুৰ বাবে আইনৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণ দাবী কৰা- সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষই সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ অধীনত মৃত্যুৰ অনুমান উত্থাপন কৰি ৰায় প্ৰদান কৰে- উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায়টো নিশ্চিত কৰিছে- আপীলৰ ভিত্তিত, উপস্থাপন কৰে- ৰায় প্ৰদান একাষৰীয়া কৰে- চাকৰিৰ সময়ত মৃত্যুৰ ঘটনা প্ৰমাণিত হোৱা নাই- চালকজন এজন ঘোষিত অপৰাধী হোৱাৰ বাবে ধাৰা ১০৮ৰ অধীনত অনুমান কৰাটো প্ৰয়োজনীয় নাছিল- মটৰ বাহন আইন, ১৯৮৮- ১৪৭নং বিধান- সাক্ষ্য আইন, ১৮৭২- ১০৮নং ধাৰা।

উত্তৰদাতা নং ১ আৰু ২-ৰ পুত্ৰ 'বি'ক উত্তৰদাতা নং৩-ৰ এখন বাহনৰ চালক হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। তেওঁ ০৯-১০-১৯৯৬ত নিজৰ কৰ্তব্যলৈ আহে। তাৰপিছত, তেওঁৰ পৰিয়ালৰ সদস্য বা নিয়োগকৰ্তাই তেওঁৰ কোনো খবৰ পোৱা নাছিল। এটা

গোচৰ ৰুজু কৰা হৈছিল আৰু বাহনখনৰ সৈতে পলায়ন কৰাৰ বাবে 'বি' ৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ-পত্ৰ দাখিল কৰা হৈছিল।

উত্তৰদাতা ১ আৰু ২-এ কৰ্মচাৰী ক্ষতিপূৰণ আইন, ১৯২৩-ৰ অধীনত তেওঁলোকৰ পুত্ৰৰ নিযুক্তিৰ সময়ত হোৱা মৃত্যুৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ বিচাৰি আবেদন দাখিল কৰিছিল। আয়ুক্তই ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰি কয় যে, যিহেতু সাত বছৰতকৈও অধিক সময় ধৰি 'বি' ৰ সন্ধান পোৱা হোৱা নাছিল, তেওঁৰ মৃত্যু সাক্ষ্য আইন, ১৮৭২-ৰ ১০৮নং ধাৰাৰ অধীনত অনুমান কৰা হয়; আৰু চাকৰিৰ সময়ত এক দুৰ্ঘটনাত আহত হোৱাৰ ফলত তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে আয়ুক্তৰ নিৰ্দেশটো নিশ্চিত কৰিছিল। সেয়েহে বীমা কোম্পানীৰ বৰ্তমানৰ আবেদন।

আপীলৰ অনুমতি প্ৰদান কৰি, আদালতত

উপস্থাপন কৰে, ১.১. ১৯২৩চনৰ শ্ৰমিক ক্ষতিপূৰণ আইন কিছুমান নিৰ্দিষ্ট শ্ৰেণীৰ নিয়োগকৰ্তাক তেওঁলোকৰ শ্ৰমিকসকলক দুৰ্ঘটনাৰ ফলত হোৱা আঘাতৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ বাবে প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। উক্ত আইনত এজন নিয়োগকৰ্তাই লোৱা বাধ্যতামূলক বীমা পলিচীৰ ব্যৱস্থা নাই। অৱশ্যে, মটৰ বাহন আইন, ১৯৮৮-ৰ ১৪৭নং ধাৰাত বাহনৰ গৰাকীৰ দ্বাৰা বীমা আৱৰণ লাভ কৰাটো বাধ্যতামূলকভাৱে প্ৰদান কৰা হৈছে। ধাৰা ১৪৭-ত সংযুক্ত প্ৰবিধান আহ্বান কৰাৰ বাবে অনিবাৰ্য চৰ্তটো হ'ল এইয়ে যে, কৰ্মচাৰীগৰাকী বাহন চলোৱাত নিয়োজিত হ'ব লাগিব। তেওঁৰ নিযুক্তিত বা ইয়াৰ সময়ত মৃত্যু বা শাৰীৰিক আঘাত হ'ব লাগিব। সেয়েহে, ১৯২৩চনৰ আইন বা ১৯৮৮ চনৰ আইন কেৱল তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য হ'ব যদিহে, ইয়াৰ অধীনত পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত চৰ্তবোৰ পূৰণ হয়। [দফা ১১, ১৫ আৰু ১৬] [৮৮৩- ই; ৮৮৪- বি, এফ, জি]

১.২ চালকজনৰ মৃত্যু চাকৰিৰ সময়ত বা চাকৰিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা দুৰ্ঘটনাত সংঘটিত হোৱা বুলি প্ৰমাণ কৰিবলৈ নথি-পত্ৰত একো নাই। যদি কোনো দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত লোকে চালকজনক বাহনখনৰ সৈতে লৈ গৈছে বা হত্যা কৰিছে- তেন্তে ই এক অপৰাধ। ই, কিছুমান পৰিস্থিতিৰ বাহিৰে, এনে অনুমানৰ সৃষ্টি নকৰে যে মৃত্যু চাকৰিৰ সময়ত বা ইয়াৰ ফলত হৈছিল। সেই দিশত কিছুমান প্ৰমাণ দাখিল কৰা উচিত আছিল। যদি আৰক্ষীয়ে ৰেকৰ্ডত অনা বিৱৰণটো সঠিক আছিল, অৰ্থাৎ তেওঁ নিজেই বাহনখন লৈ পলাই গৈছিল আৰু সাত বছৰ ধৰি তেওঁৰ কথা শুনা হোৱা নাছিল, বিশেষকৈ যেতিয়া তেওঁক আদালতৰ দ্বাৰা ঘোষিত অপৰাধী বুলি ঘোষণা কৰা হৈছিল, সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ১০৮ৰ অধীনত আদালতৰ দ্বাৰা আহ্বান জনোৱা হ'ব পাৰে যে, তেওঁৰ মৃত্যু হৈছে। এই প্ৰকাৰত, ১৯২৩-ৰ আইনৰ ক্ষেত্ৰত আন কোনো প্ৰমাণৰ উত্থাপন নকৰাকৈ উক্ত ব্যৱস্থাবোৰ ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে আহ্বান কৰিব পৰা নাযায়। [দফা ১৮] [৮৮৪- জি- এইচ; ৮৮৫- এ- চি]

২. প্ৰমাণ আইনৰ ১০৮ আৰু ১০৯ধাৰা আইনী কাৰ্য্যকলাপৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু এক সমস্যা হ'ব পাৰে। ধাৰাটোৱে কোৱা নাই যে, অনুমান সকলো পৰিস্থিতিত প্ৰযোজ্য হ'ব। ন্যায়ৰ পৰা পলায়ন কৰা বা বিচাৰ পৰিহাৰ কৰা বা অন্যথা গুৰুতৰ অপৰাধ কৰাৰ বাবে অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত ই প্ৰযোজ্য নহ'ব, কিয়নো সেই পৰিস্থিতিত তেওঁ তেওঁৰ সম্পৰ্কীয়ৰ সৈতে যোগাযোগ নকৰিব পাৰে। তদুপৰি এই প্ৰকৃতি গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত, দাবীদাৰসকলৰ সাত বছৰ ধৰি তেওঁলোকৰ পুত্ৰৰ বিষয়ত একো শুনা নাছিল বুলি দিয়া নিজৰ সুবিধাৰ বাবে কোৱা বিবৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাটোও কঠিন। শ্ৰমিক ক্ষতিপূৰণৰ আয়ুক্ত বা উচ্চ ন্যায়ালয়ে তদন্তৰ ভিত্তিত দাখিল কৰা চাৰ্জ শ্বীটত চালকজনে নিজেই বাহনখন লৈ পলায়ন কৰিছিল বুলি প্ৰকাশ

পোৰা তথ্যটো কিয় প্ৰাসংগিক তথ্য হ’ব নোৱাৰে, তাৰ কোনো কাৰণ নিৰ্ধাৰণ কৰা নাছিল, বিশেষকৈ যেতিয়া ইয়াৰ ভিত্তিত উপযুক্ত আদালতে গোচৰটো গ্ৰহণ কৰিছিল। [দফা ১৮] [৮৮৫-দি-জি]

মেকিনন মাচেঞ্জি এণ্ড কো. (পি) লিমিটেড বনাম ইব্ৰাহিম হামিদ আইছাক ১৯৬৯ (২) এছ.চি.চি. ৬০৭; *জ্যোতি এডেম্মা বনাম প্লান্ট ইনজিনিয়াৰ, নেল'ৰ আৰু আন এজন* ২০০৬(৫) এছ.চি.চি. ৫১৩- ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল।

৩. ঘটনাৰ তাৰিখ, অৰ্থাৎ ০৯-১০-১৯৯৬ অনুসৰি পক্ষসমূহৰ অধিকাৰ নিৰ্ধাৰণ কৰাটো প্ৰয়োজনীয় আছিল। সেয়েহে, এইটো ধাৰণা কৰাটো কঠিন যে, পৰৱৰ্তী ঘটনা আৰু সেয়াও প্ৰমাণ আইনৰ ধাৰা ১০৮ অনুসৰি অনুমান উত্থাপন কৰি দাবীৰ ফলপ্ৰসূতাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, অতি ব্যতিক্ৰমী ক্ষেত্ৰৰ বাহিৰে। [দফা ২১] [৮৮৭- ডি]

কেৰেলা ৰাজ্যিক বিদ্যুৎ পৰিষদ আৰু আন এজন বনাম ভালচাকা কে. আৰু আন এজন ১৯৯৯ (৪) এচ.চি.চি. ২৫৪- ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল।

অৰিয়েণ্টেল ইন্সুৰেঞ্চ কো. লিমিটেড বনাম খাজুনী দেৱী আৰু অন্যান্য ২০০২ (১০) এচ.চি.চি. ৫৬৭-উল্লেখ কৰা হৈছে।

দেৱানী আপীলীয় ক্ষেত্ৰাধিকাৰ- ২০০৮চনৰ দেৱানী আপীল নং ১২৬৯।

গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ২০০৫চনৰ এম. এফ. এ. নং ২১ত ০৬-১২-২০০৬তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা।

আপীলকাৰীৰ হৈ ড. মীৰা আগৰৱাল আৰু ৰমেশ চন্দ্ৰ।

আদালতৰ বিচাৰ প্ৰদান কৰিছিল

ন্যায়াধীশ এছ. বি. সিনহা, ১. অনুমতি দিয়া হৈছে।

২. তৃতীয় উত্তৰদাতাৰ দ্বাৰা পঞ্জীয়ন নং AS-09/2289 থকা এখন বাহনৰ চালক হিচাপে বিপুল গগৈক নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। তেওঁ ০৯-১০-১৯৯৬ৰ পুৱা প্ৰায় ৯:৩০বজাত নিজৰ কৰ্তব্যত উপস্থিত হৈছিল। তেতিয়াৰ পৰা তেওঁৰ পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে বা নিয়োগকৰ্তাই তেওঁৰ বিষয়ত একো গম পোৱা নাই।

৩. বোকাজন আৰক্ষী থানাৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত বিষয়াজনে বিপুল গগৈৰ বিৰুদ্ধে এটা গোচৰ ৰুজু কৰিছিল। উক্ত গোচৰটোৰ সন্দৰ্ভত ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ আগত এখন অভিযোগ-পত্ৰ দাখিল কৰা হৈছিল য'ত কোৱা হৈছিল যে, চালকজনে ২৩-০৭-১৯৯৯ত বাহনখন লৈ পলায়ন কৰিছে।

৪. ইয়াত ১ম আৰু ২য় উত্তৰদাতাই উক্ত বিপুল গগৈৰ পিতৃ-মাতৃ হিচাপে, কৰ্মচাৰী ক্ষতিপূৰণ আইন, ১৯২৩ (১৯২৩-ৰ আইন)ৰ অধীনত কৰ্মচাৰী ক্ষতিপূৰণ আয়ুক্ত, গোলাঘাটৰ আগত তেওঁলোকৰ পুত্ৰৰ কৰ্মৰত অৱস্থাত হোৱা মৃত্যুৰ বাবে ৪,৪৮,০০০/- টকাৰ ক্ষতিপূৰণৰ বাবে আবেদন দাখিল কৰিছিল। আপীলকাৰীক জাননী জাৰি কৰা হৈছিল। আন কথাৰ উপৰিও ই উক্ত দাবীটো অস্বীকাৰ কৰি, বিতৰ্ক কৰিছিল, লগতে যুক্তি দিছিল যে, উক্ত "বিপুল গগৈ"ৰ মৃত্যু হৈছিল কেৱল এই ধাৰণাৰ ভিত্তিতে শ্ৰমিক ক্ষতিপূৰণ আইনৰ ক্ষেত্ৰত কোনো ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰা হোৱা নাছিল। বাহনখনৰ গৰাকী তৃতীয় উত্তৰদাতা হোৱা বাবে, অৱশ্যে দাবী কৰিছিল যে, কোনো দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত লোকে চালকৰ সৈতে বাহনখন লৈ গৈছিল বুলি আৰক্ষীয়ে অনুসন্ধান কৰিব পৰা নাছিল।

গাড়ীখনৰ কোনো সন্ধান পোৱা নগ'ল। কোনো মৃতদেহ পোৱা নগ'ল। উক্ত বিপুল গগৈৰ মৃত্যু হৈছিল নে এতিয়াও জীয়াই আছে সেয়া নিশ্চিত নহয়।

পক্ষসমূহৰ বিবাদৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি কৰ্মচাৰীৰ ক্ষতিপূৰণৰ আয়ুক্তই দুটা issue(মূলবিষয়) গঠন কৰিছিল।

১নং মূলবিষয়ৰ ওপৰত উপস্থাপন কৰা হৈছিলঃ

"মই নথিত থকা প্ৰমাণবোৰ বিবেচনা কৰিছো। বিবাদী নং ১- শ্ৰী জয়ন্ত মাধৱ দত্তই স্পষ্টভাৱে কৈছিল যে তেওঁ ঘটনাটোৰ তদন্ত কৰিছিল। তেওঁ চালকজন বাস কৰা ঠাইখনত ঘটনাটোৰ বিষয়ে অনুসন্ধান কৰিছিল। তেওঁ দাবীদাৰজনৰ চুবুৰীয়াৰ নাম প্ৰকাশ কৰিছিল। সকলো ব্যক্তিয়ে দাবীদাৰৰ বাসস্থানৰ সন্মুখত, বাওঁফালে আৰু সোঁফালে বাস কৰে। সকলোৱে কৈছিল যে, তেওঁলোকে বহু দিনৰ পৰা চালকজনক দেখা নাই। ওপৰোক্ত আলোচনাৰ পৰা, তদন্তকাৰীৰ প্ৰমাণৰ ওপৰত এইটো প্ৰমাণিত হয় যে, চালকজনক ঘটনাৰ তাৰিখৰ পৰা সেই অঞ্চলৰ লোকসকলে কেতিয়াও দেখা নাছিল। চালকজনক ০৮-১০-১৯৯৬ৰ পৰা এতিয়ালৈকে, অৰ্থাৎ সাত বছৰতকৈ অধিক সময় ধৰি বিচাৰি পোৱা হোৱা নাই। সেয়েহে, সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি চালকজনৰ মৃত্যু হোৱা বুলি ধাৰণা কৰা হৈছে। দাবীদাৰজনে শ্ৰমিকৰ ক্ষতিপূৰণ আইনৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণ পোৱাৰ অধিকাৰ আছে। সেয়েহে, দাবীদাৰীৰ পক্ষত ১নং মুখ্যবিষয়টোৰ উত্তৰ দিয়া হৈছে।"

৫. ২নং বিষয়ত আয়ুক্তগৰাকীয়ে ৰেকৰ্ডত কোনো সামগ্ৰী নথকা আৰু কেৱল ভাৰতীয় সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ ভিত্তিত অনুমান কৰাৰ পিছত যে, উক্ত বিপুল গগৈৰ মৃত্যু হ'ব লাগিব, ৰায় দিছিলঃ

"এইটো প্ৰমাণিত হয় যে, মৃতকজন এজন শ্ৰমিক আছিল আৰু তেওঁৰ এটা ঘটনা/দুৰ্ঘটনাত হোৱা আঘাতৰ ফলত মৃত্যু হৈছিলঃ তেওঁৰ নিযুক্তিৰ পৰা আৰু নিযুক্তিৰ সময়ত উদ্ভৱ হোৱা। সেয়েহে, দাবীদাৰৰ ক্ষতিপূৰণ পোৱাৰ অধিকাৰ আছে।"

৬. আয়ুক্তগৰাকীয়ে ইয়াত আপীলকাৰীৰ বিৰুদ্ধে ২,২৪,০০০/- টকাৰ পুৰস্কাৰ প্ৰদান কৰি মতপ্ৰকাশ কৰিছেঃ

"এইটো স্বীকাৰযোগ্য যে, বিপুল গগৈ বিপৰীত পক্ষ নং ১-ৰ দ্বাৰা নিযুক্ত বাহন নং AS-09/2289 (মাৰুতি ভেন)-ৰ বেতনভোগী চালক আছিল। এইটোও প্ৰমাণিত হয় যে, উক্ত চালক আৰু বাহনখন ঘটনাৰ তাৰিখৰ পৰা এতিয়ালৈকে উদ্ধাৰ কৰিব পৰা হোৱা নাই, ঘটনাৰ তাৰিখ(০৯-১০-১৯৯৬)ৰ পৰা বৰ্তমানলৈ। ঘটনা/দুৰ্ঘটনাৰ সময়ত তেওঁ কৰ্মৰত আছিল। এতিয়া সিদ্ধান্ত লোৱাৰ বাবে প্ৰশ্ন আহিল যে বিপুল গগৈৰ মৃত্যু হৈছে নে জীয়াই আছে? দাবীদাৰৰ বিদ্বান পৰামৰ্শদাতাই যুক্তি দিছিল যে, উক্ত বাহনখন লৈ যোৱাৰ সময়ত দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত লোকে চালকজনক হত্যা কৰিছে আনহাতে, বিপৰীত পক্ষৰ বীমা কোম্পানীৰ বিদ্বান পৰামৰ্শদাতাই তেওঁৰ যুক্তি আগবঢ়াই যে, মৃত্যুৰ প্ৰমাণ প্ৰয়োজনীয়।"

৭. ১৯২৩চনৰ আইনৰ ধাৰা৩০ অনুসৰি উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ আগত আবেদনকাৰীয়ে ইয়াৰ বিৰুদ্ধে পুনৰ আবেদন দাখিল কৰিছিল।

৮. বিচাৰাধীন ৰায়ৰ জৰিয়তে উচ্চ ন্যায়ালয়ে উক্ত আবেদনখন নাকচ কৰি মত প্ৰকাশ কৰিছেঃ

"বিদ্বান আয়ুক্তই ১নং বিষয়টোৰ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ সময়ত দাবীদাৰৰ লগতে আবেদনকাৰীৰ পক্ষত বিবাদী নং ১-ৰ বিবৃতি বিবেচনা আৰু অনুমোদন কৰিছে আৰু এনে মূল্যায়ন আৰু প্ৰশংসাৰ ভিত্তিত বিদ্বান আয়ুক্তই এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছে যে, চালকজনক ০৯-১০-১৯৯৬-ৰ পৰা বৰ্তমানলৈ অৰ্থাৎ এতিয়ালৈকে সাত বছৰতকৈ অধিক সময় ধৰি আৰু চালকজনৰ মৃত্যুৰ অনুমানৰ পৰা বিচাৰি পোৱা হোৱা নাই। প্ৰমাণ আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ অধীনত মই বিবেচনা কৰি মতপোষণ কৰোঁ যে, বিদ্বান

আয়ুক্তৰ ওপৰত উল্লেখ কৰা সিদ্ধান্তক অন্যায়, অযৌক্তিক আৰু তথ্যৰ ওপৰত অপ্ৰয়োজনীয় বুলি কব নোৱাৰি।

মি. আহমেদৰ দাখিলৰ সন্দৰ্ভত যে, দুৰ্ঘটনাটোৰ সময়ত আৰু চাকৰিৰ সময়ৰ বাহিৰত সংঘটিত হৈছিল আৰু চালকজনে বাহনখনৰ গৰাকীৰ আবেদনৰ ওপৰত দিয়া বিবৃতিৰ তথ্যও মিছা বুলি কয় যে, বোকাজান আৰক্ষী ষ্টেচনত পঞ্জীয়ন কৰা এফ. আই. আৰ.-ৰ উপৰিও যাৰ ওপৰত ইয়াৰ দ্বাৰা যথেষ্ট নিৰ্ভৰ কৰা হৈছে সেয়েও যুক্তিটো মিছা বুলি প্ৰমাণিত কৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই বিচাৰাধীন ৰায়টোত উল্লেখ কৰিছিল যে, উক্ত বিপুল গগৈৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ৪২০ আৰু ৪০৬ ধাৰাৰ অধীনত এক প্ৰাথমিক তথ্য প্ৰতিবেদন দাখিল কৰা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও আৰক্ষীয়ে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে এটা প্ৰাথমিক গোচৰ বিচাৰি পাই, এখন অভিযোগপত্ৰ দাখিল কৰিছিল আৰু তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল বুলি দেখুৱাবলৈ আন কোনো প্ৰমাণ নাছিল আৰু যদিহে আছে, কি পৰিস্থিতিত।

১০. আপীলকাৰীৰ হৈ হাজিৰ হোৱা বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা ডাঃ মীৰা আগৰৱালে দাখিল কৰিছিলঃ

(১) মটৰ বাহন আইনৰ ধাৰা ২৭-ত সংযুক্ত বীমাৰ চুক্তি এজন শ্ৰমিকৰ মৃত্যু বা আঘাতৰ ভিতৰত সীমাবদ্ধ হোৱাৰ বাবে ২,২৪,০০০টকাৰ ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰা বিচাৰাধীন ৰায়টো আইনত স্থায়ী নহয়, নিযুক্তিৰ সময়ত যিকোনো দুৰ্ঘটনা সংঘটিত হোৱাটো প্ৰমাণিত হৈছে।

(২) শ্ৰমিকৰ ক্ষতিপূৰণ আইনৰ অধীনত দাবীৰ আবেদন গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে শ্ৰমিকজনৰ মৃত্যু বা শাৰীৰিক আঘাত হোৱাটো অনিবাৰ্য আছিল আৰু সেয়েহে, উক্ত বিপুল গগৈৰ মৃত্যুৰ প্ৰমাণৰ অনুপস্থিতিত, বিচাৰাধীন ৰায়সমূহ সম্পূৰ্ণৰূপে স্থায়ী নহয়।

১১. ১৯২৩চনৰ আইনখন নিৰ্দিষ্ট শ্ৰেণীৰ নিয়োগকৰ্তাসকলক তেওঁলোকৰ শ্ৰমিকসকলক দুৰ্ঘটনাৰ ফলত হোৱা আঘাতৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰাৰ বাবে প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। উক্ত আইনত এজন নিয়োগকৰ্তাই লোৱা বাধ্যতামূলক বীমা পলিচীৰ ব্যৱস্থা নাই।

ধাৰা ২(ডি)ৰ দ্বাৰা নিৰ্ভৰশীলৰ সংজ্ঞা দিয়া হৈছে এনেদৰে- এজন বিধৱা মাতৃকে ধৰি তাত নিৰ্দিষ্ট কৰা মৃত শ্ৰমিকৰ আত্মীয়(সকল)।

১২. এই আইনৰ ৩নংধাৰাত ক্ষতিপূৰণৰ বাবে নিয়োগকৰ্তাৰ দায়বদ্ধতাৰ ব্যৱস্থা; উপধাৰা (১) অনুসৰি-

ধাৰা নং ৩- ক্ষতিপূৰণৰ বাবে নিয়োগকৰ্তাৰ দায়বদ্ধতাৰ ব্যৱস্থা-

(১) যদি এজন শ্ৰমিকৰ নিযুক্তিৰ সময়ত আৰু ইয়াৰ ফলত হোৱা দুৰ্ঘটনাৰ ফলত তেওঁৰ ব্যক্তিগত আঘাত হয়, তেন্তে তেওঁৰ নিয়োগকৰ্তা এই অধ্যায়ৰ ব্যৱস্থা অনুসৰি ক্ষতিপূৰণ দিবলৈ দায়বদ্ধ হ'ব।

১৩. তাত সংযুক্ত প্ৰবিধানত নিয়োগকৰ্তাৰ দায়বদ্ধতা তাত নিৰ্দিষ্ট কৰা অনুসৰি বাদ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

১৪. ১৯২৩চনৰ আইনৰ ৪নং ধাৰাই ক্ষতিপূৰণ পৰিশোধৰ ব্যৱস্থা কৰিছে।

১৫. মটৰ বাহন আইন, ১৯৮৮ৰ ১৪৭নং ধাৰাত অৱশ্যে বাহনৰ গৰাকীৰ দ্বাৰা বীমা আৱৰণ লাভ কৰাটো বাধ্যতামূলকভাৱে ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। তাত সংলগ্ন প্ৰভিচো তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰঃ

"অৱশ্যে এটা পলিচীৰ প্ৰয়োজন নহ'ব-

(i) পলিচীৰ দ্বাৰা বীমাকৃত ব্যক্তিৰ মৃত্যুৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা আৰু তেওঁৰ নিযুক্তিৰ সময়ত কৰ্মচাৰীৰ মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত দায়বদ্ধতা সামৰি লোৱাৰ বাবে বা তেওঁৰ

নিযুক্তিৰ সময়ত এনে কৰ্মচাৰীয়ে তেওঁৰ নিযুক্তিৰ সময়ত আৰু ইয়াৰ ফলত হোৱা শাৰীৰিক আঘাতৰ ক্ষেত্ৰত কৰ্মচাৰীৰ ক্ষতিপূৰণ আইন, ১৯২৩(১৯২৩চনৰ ৮ম)ৰ অধীনত উদ্ভৱ হোৱা দায়বদ্ধতাৰ বাহিৰে আন দায়বদ্ধতাৰ বাহিৰে এনে কোনো কৰ্মচাৰীৰ মৃত্যু বা শাৰীৰিক আঘাতৰ ক্ষেত্ৰত-

(a) বাহন চলোৱাত নিয়োজিত, বা

(b) যদি ই এখন ৰাজহুৱা সেৱাৰ বাহন, যিখন বাহনখনৰ পৰিচালক হিচাপে নিয়োজিত আছে বা বাহনখনত টিকট পৰীক্ষা কৰি আছে, বা

(c) যদি এখন সামগ্ৰীৰ বাহন, বাহনখনত কঢ়িয়াই নিয়া হৈছে, বা

(ii) যিকোনো চুক্তিগত দায়বদ্ধতা সামৰি ল'বলৈ।

১৬. ধাৰা ১৪৭-ত সংযুক্ত প্ৰবিধানটো আহ্বান কৰাৰ বাবে অনিবাৰ্য চৰ্তটো হ’ল যে, কৰ্মচাৰীগৰাকী বাহন চলোৱাৰ কামত নিয়োজিত হ’ব লাগিব। তেওঁৰ নিযুক্তিৰ পৰা বা কৰ্মৰত সময়ত মৃত্যু বা শাৰীৰিক আঘাত হ'ব লাগিব। সেয়েহে, ১৯২৩চনৰ আইন বা ১৯৮৮চনৰ আইন কেৱল তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য হ'ব যদিহে, ইয়াৰ অধীনত নিৰ্ধাৰিত পূৰ্বৰ চৰ্তবোৰ সন্তুষ্ট হয়।

১৮. নিয়োগকৰ্তাই বিপুল গগৈৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম তথ্য প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিছিল। অভিযোগপত্ৰও দাখিল কৰা হৈছিল। চাকৰিৰ পৰা অহা বা যোৱাৰ সময়ত সংঘটিত হোৱা দুৰ্ঘটনাত বিপুল গগৈৰ মৃত্যু হোৱা বুলি দেখুৱাবলৈ তথ্যত একো নাই। যদি কোনো দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত লোকে চালকজনক বাহনখনৰ সৈতে লৈ গৈছে বা তেওঁক হত্যা কৰিছে, ই এক অপৰাধ। ই, কিছুমান পৰিস্থিতিৰ বাহিৰে অনুমানৰ সৃষ্টি নকৰে যে, মৃত্যু নিযুক্তিৰ ফলত বা সময়ত হৈছিল। সেই দিশত কিছুমান প্ৰমাণ দাখিল কৰা উচিত আছিল। যদি আৰক্ষীয়ে ৰেকৰ্ডত অনা বিৱৰণটো শুদ্ধ আছিল, অৰ্থাৎ তেওঁ নিজেই

বাহনখন লৈ পলাই গৈছিল আৰু সাত বছৰ ধৰি তেওঁৰ কথা শুনা হোৱা নাছিল, বিশেষকৈ যেতিয়া তেওঁক- আদালতৰ দ্বাৰা অপৰাধী বুলি ঘোষণা কৰা হৈছিল, সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ অধীনত তেওঁৰ মৃত্যু হোৱা অপৰাধমূলক গোচৰটো বাতিল কৰাৰ বাবে ফৌজদাৰী আদালতৰ দ্বাৰা অনুমান কৰিব পৰা হৈছিল। আমাৰ মতে, এই প্ৰকাৰৰ ক্ষেত্ৰত, ১৯২৩চনৰ আইনৰ অধীনত ক্ষতিপূৰণ প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে আন কোনো প্ৰমাণ ৰেকৰ্ডত অনা নহ'লে উক্ত ব্যৱস্থাসমূহৰ ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি।

সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ আৰু ১০৯ধাৰা এই ধাৰণাৰ ওপৰত আধাৰিত যে, এসময়ত নিৰ্দিষ্ট ৰাজ্যত থকা বুলি প্ৰমাণিত বস্তুবোৰ সেই ৰাজ্যত অব্যাহত থকা বুলি বুজিব লাগিব- যেতিয়ালৈকে ইয়াৰ বিপৰীত প্ৰত্যক্ষ বা পৰিস্থিতিগত প্ৰমাণৰ দ্বাৰা প্ৰমাণিত নহয়। উক্ত ব্যৱস্থাটো আইনী কাৰ্য্যবাহীত আহ্বান কৰিব পাৰি য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু এক মূলবিষয় হ'ব পাৰে। ধাৰাটোৱে কোৱা নাই যে, অনুমান সকলো পৰিস্থিতিতে প্ৰযোজ্য হ'ব। ন্যায়ৰ পৰা পলায়ন কৰা বা বিচাৰ পৰিহাৰ কৰা বা অন্যথা গুৰুতৰ অপৰাধ কৰাৰ বাবে অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত এইটো প্ৰযোজ্য নহ'ব কিয়নো সেই পৰিস্থিতিত তেওঁ তেওঁৰ সম্পৰ্কীয় লোকৰ সৈতে যোগাযোগ নকৰিব পাৰে। তদুপৰি এই প্ৰকৃতিৰ ক্ষেত্ৰত, দাবীদাৰসকলে দিয়া স্ব-সেৱা বিবৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাটোও কঠিন যে, তেওঁলোকে সাত বছৰ ধৰি তেওঁলোকৰ পুত্ৰৰ বিষয়ে একো জনা নাছিল। শ্ৰমিক ক্ষতিপূৰণ আয়ুক্ত বা উচ্চ ন্যায়ালয়ে তদন্তৰ পিছত দাখিল কৰা অভিযোগপত্ৰত প্ৰকাশ পোৱা তথ্য যে, বিপুল গগৈ নিজেই বাহনখন লৈ পলাই গৈছিল সেয়া কিয় নহ'ব তাৰ কোনো কাৰণ উল্লেখ কৰা নাছিল। এক প্ৰাসংগিক তথ্য, বিশেষকৈ যেতিয়া ইয়াৰ ভিত্তিত এখন উপযুক্ত আদালতে গোচৰটো গ্ৰহণ কৰিছিল।

১৯২৩চনৰ আইনৰ ৩নং ধাৰাটো কেৱল তেতিয়াহে আকৰ্ষিত হ’ব যেতিয়া ইয়াৰ পূৰ্বৰ চৰ্তবোৰ পূৰণ কৰা হয় আৰু অন্যথা নহয়।

১৯. আমি লোৱা দৃষ্টিভংগীয়ে *মেকিনন মাকেঞ্জি এণ্ড কোম্পানী (পি) লিমিটেড বনাম ইব্ৰাহিম হামিদ আইছাক* [(১৯৬৯) ২ এছ.চি.চি. ৬০৭] উপস্থাপন কৰে,

"এই আইনৰ ভিতৰত আহিবলৈ হ’লে চাকৰিৰ পৰা আৰু চাকৰিৰ সময়ত দুৰ্ঘটনাৰ ফলত হোৱা আঘাতৰ সৃষ্টি হ’ব লাগিব। "নিয়োগৰ সময়ত" শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে "শ্ৰমিকজনে কৰিবলগীয়া কামৰ সময়ত আৰু যিটো ইয়াৰ আনুষংগিক"। "নিযুক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা" শব্দবোৰৰ অৰ্থৰ পৰা এইটো বুজি পোৱা যায় যে, "নিযুক্তিৰ সময়ত, সেৱাৰ কৰ্তব্যৰ প্ৰতি আনুষংগিকভাৱে কিছু বিপদাশংকাৰ ফলত আঘাত হৈছে, যি, যদিহে মালিকৰ কৰ্তব্যত নিয়োজিত নহয়, তেন্তে শ্ৰমিকজন অন্যথা ক্ষতিগ্ৰস্ত নহ’লহেঁতেন বুলি বিশ্বাস কৰাটো যুক্তিসংগত।" অন্য অৰ্থত, দুৰ্ঘটনা আৰু নিযুক্তিৰ মাজত এক কাৰ্যকৰী সম্পৰ্ক থাকিব লাগিব। "নিয়োগৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা" অভিব্যক্তিটো পুনৰ নিযুক্তিৰ কেৱল প্ৰকৃতিৰ ভিতৰত সীমাবদ্ধ নহয়। এই অভিব্যক্তিটো নিয়োগৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হয়- ইয়াৰ প্ৰকৃতি, ইয়াৰ অৱস্থা, ইয়াৰ দায়বদ্ধতা আৰু ইয়াৰ ঘটনাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত। যদি সেই কাৰকবোৰৰ যিকোনো এটাৰ কাৰণৰ বাবে শ্ৰমিকজনক বিশেষ বিপদাশংকাৰ অঞ্চলৰ ভিতৰলৈ অনা হয় তেন্তে আঘাতটো হ'ব যিটো 'নিযুক্তিৰ বহিৰ্ভূত"।

২০. *জ্যোতি এডেমা বনাম প্লান্ট ইঞ্জিনিয়াৰ, নেল'ৰ আৰু আনএজন* [(২০০৬) ৫ এছ. চি. চি. ৫১৩]-ত এই আদালতে ৰায় দিছিলঃ

"৬. ধাৰা ৩(১)ৰ অধীনত এইটো প্ৰমাণিত কৰিব লাগিব যে, শ্ৰমিকজনৰ মৃত্যু আৰু তেওঁৰ নিযুক্তিৰ মাজত কিছু কাৰ্যকৰী সম্পৰ্ক আছিল। যদি শ্ৰমিকজন তেওঁ

আক্ৰান্ত হৈ থকা ৰোগৰ স্বাভাৱিক ফলস্বৰূপে মৃত্যুবৰণ কৰে বা কোনো বিশেষ ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ মৃত্যুবৰণ কৰে, তেন্তে নিয়োগকৰ্তাৰ ওপৰত কোনো দায়বদ্ধতা নিৰ্ধাৰণ কৰা নহ'ব। কিন্তু, যদি চাকৰিটো এটা contributory cause (অৱদানকাৰী কাৰণ) হয় বা মৃত্যুৰ কাৰণ হৈছে, বা যদি মৃত্যু কেৱল ৰোগৰ বাবেই নহয়... বৰঞ্চ ৰোগটো চাকৰিৰ সৈতে জড়িত আছিল, তেন্তে এইটো ক'ব পাৰি যে, সেই মৃত্যু চাকৰিৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছিল আৰু নিয়োগকৰ্তা দায়বদ্ধ হ'ব।

৭. "দুৰ্ঘটনা" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ হৈছে এক অপ্ৰীতিকৰ দুৰ্ঘটনা যি আশা কৰা বা পৰিকল্পনা কৰা হোৱা নাই। "আঘাত" মানে শাৰীৰিক আঘাত। *ফেণ্টন বনাম থ'ৰলি এণ্ড কোম্পানী লিমিটেডত* এইটো লক্ষ্য কৰা হৈছিল যে, "দুৰ্ঘটনা" অভিব্যক্তিটো শব্দটোৰ জনপ্ৰিয় আৰু সাধাৰণ অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয়, যিটোৱে দুৰ্ঘটনা বা অপ্ৰত্যাশিত বা ৰূপাঙ্কিত নোহোৱা এক অপ্ৰীতিকৰ ঘটনাক বুজায়। লৰ্ড মেকনাঘটেনৰ ওপৰত উল্লেখ কৰা দৃষ্টিভংগী *ট্ৰিম জইণ্ট ডিষ্ট্ৰিক্ট স্কুল ব'ৰ্ড অৱ মেনেজমেণ্ট বনাম কেলি*-ত *এ. চি.*- লৰ্ড হালডেনৰ ভাষণ দ্বাৰা সমৰ্থিত হয় এনেদৰে-

"মই ভাবো যে, প্ৰসংগটোৱে দেখুৱায় যে 'ডিজাইন কৰা' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰোঁতে লৰ্ড মেকনাঘটেনে ভুক্তভোগীৰ দ্বাৰা পৰিকল্পিত বুলি উল্লেখ কৰিছিল।"

২১. তদুপৰি, ঘটনাৰ তাৰিখ অৰ্থাৎ ০৯-১০-১৯৯৬-ত অনুসৰি পক্ষসমূহৰ অধিকাৰ নিৰ্ধাৰণ কৰাটো প্ৰয়োজনীয় আছিল। সেয়েহে, এইটো ধাৰণা কৰাটো কঠিন যে, পৰৱৰ্তী ঘটনা আৰু সেয়াও সাক্ষ্য আইনৰ ১০৮ধাৰাৰ ক্ষেত্ৰত অনুমান উত্থাপন কৰি দাবীৰ ফলপ্ৰসূতাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, অতি ব্যতিক্ৰমী ক্ষেত্ৰসমূহৰ বাহিৰে।

২২. *কেৰালা ৰাজ্যিক বিদ্যুৎ পৰিষদ আৰু আনএজন বনাম ভালচাকা কে. আৰু আনএজন* [(১৯৯৯) ৮ এছ. চি. চি. ২৫৪]-ত এই আদালতে ৰায় দিছিলঃ

"সেয়েহে, ক্ষতিপূৰণৰ হাৰ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে প্ৰাসংগিক তাৰিখ হৈছে দুৰ্ঘটনাৰ তাৰিখ, দাবী বিচাৰৰ তাৰিখ নহয়।"

[লগতে চাওক *অৰিয়েণ্টেল ইন্সুৰেঞ্চ কোম্পানী লিমিটেড বনাম খাজুনী দেৱী আৰু অন্যান্য* [(২০০২) ১ এছ.চি.চি. ৫৬৭]]

২৩. ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণবোৰৰ বাবে, বিচাৰাধীন ৰায়টো বহন কৰিব নোৱাৰি। সেই অনুসৰি ইয়াক আঁতৰাই ৰখা হয়। আপীলৰ অনুমতি দিয়া হয়। অৱশ্যে, যিহেতু উত্তৰদাতাৰ হৈ কোনেও উপস্থিত হোৱা নাই, গতিকে ব্যয়ৰ সন্দৰ্ভত কোনো নিৰ্দেশ নাথাকিব।

কে. কে. টি.

আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

....

অনুবাদ: ড. অৰ্চ্চনা দেৱী, কনিষ্ঠবৰ্গ অনুবাদক

অনুবাদ শাখা, গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

DISCLAIMER

The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ'ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বুলি বিবেচিত হ’ব।”